

KORT REPETISJON AV ORDSTILLING:

HOVEDSETNINGER	LEDDSETNINGER
<p>Vanlig ordstilling: Subjekt – Verbal – Objekt (SVO)</p>	<p>Vanlig ordstilling: subjunksjon – Subjekt – Verbal – Objekt subjunksjon= <i>som, at, fordi, selv om, hvis, når, da, osv.</i> NB: ”for” er ikke subjunksjon!!!</p>
<p>Verbal alltid står på plass N2!!!! (V-2) Ikke glem inversjon om det står noe annet enn subjekt på første plass! S – V – O Adv – V – S – O (leddsetning) – V – S – O</p> <p><i>Eksempler:</i> <i>Jeg leste en bok i går.</i> <i>I går leste jeg en bok.</i> <i>Da du kom, leste jeg en bok.</i></p> <p>Men: inversjon gjelder ikke konjunksjoner (<i>men, og, for, eller osv.</i>)</p>	<p>Alltid fast ordstilling – dvs. ALDRI inversjon!!!! Tids- og stedsadverbialer står gjerne på slutten. <i>Jeg visste ikke at du leste ut boka i går.</i></p> <p><u>Unntak</u>: setninger med ”at” og ”fordi” hvor det er mulig å sette tidsadverbial rett etter subjunksjonen kan noen ganger ha ordstilling som i hovedsetning.</p>
<p>Plassering av setningsadverbialer: Setningsadverbialer= <i>ikke, vel, desverre, nok, alltid, aldri, osv.</i></p> <p>Setningsadverbialer står <u>ETTER</u> verbalet. <i>Eksempler:</i> <i>Jeg leste ikke boka i går.</i> <i>Jeg har ikke lest boka ennå.</i> <i>I går leste jeg ikke boka.</i></p>	<p>Plassering av setningsadverbialer:</p> <p>Setningsadverbialer står <u>FORAN</u> verbalet <i>Eksempler:</i> <i>Han sa at han ikke leste boka i går.</i> <i>Han sier at han ikke har lest boka ennå.</i> <i>Jeg kom ikke fordi jeg ikke ville komme.</i></p> <p>NB: Legg merke til forskjellen mellom FORDI og FOR. De har samme betydning, men er grammatisk forskjellige: FORDI er subjunksjon og innleder en leddsetning, mens FOR er konjunksjon og innleder hovedsetning. <i>Sammenlikn:</i> <i>Jeg kom ikke fordi jeg ikke ville komme.</i> <i>Jeg kom ikke for jeg ville ikke komme.</i></p>

Opgave 1: Hva er galt med disse setningene? Skriv dem om!

- *Jeg student.*
- *I Norge er kaldt.*
- *Bøker fremmer språkutvikling, fantasien og kreativiteten hos barn. Og venner og selvbilde ikke minst.*
- *Stimulerer barnas fantasi.*

OPPGAVE 2: Hva er galt med disse setningene? Prøv å skrive dem om.

1. Da jeg begynte å jobbe i barnehagen, jeg kunne snakke bare litt norsk.
2. Barnet får beskjed om å kle på seg. Går bort til den voksne for å be om hjelp.
3. Etter 2 år jeg fikk jobb i en barnehage, på småbarnsavdeling.
4. Nå jeg vil studere for å bli bedre faglig.
5. På jobben er alt klart og enkelt, men vanskelig på høgskolen.

Oppgave 3 (indirekte tale)

1. «Jeg tar trikken til jobb.» - Han forteller _____ .
2. «Er du forkjølet?» - Hun spør _____ .
3. «Jeg er litt trøtt i dag.» - Han sier _____ .
4. «Hva har hun sagt?» - Han lurte på _____ .
5. «Sønnen min kommer ikke til barnehagen i dag». – Hun ringer og sier _____ .

Oppgave 4: Skriv om til indirekte spørsmål:

1. «Hvor jobber du?» – Hun spør _____
2. «Hva liker dere å leke?» – Ansatte spør barna _____ .
3. «Jobber du i barnehagen?» – Hun spør _____ .
4. «Liker du å jobbe i barnehagen?» – Han spør _____ .
5. «Hvordan leker gutter og jenter sammen?» – Jeg vil undersøke _____ .
6. «Hvorfor vil ikke han spise maten sin?» – Vi må finne ut _____ .
7. «Hva har dere lært?» – Kollegaene lurte på _____ .
8. «Hva gjør barna når de er ute?» - Vi observerer _____ .

Oppgave 5: Plassering av «ikke»

Han røykte og drakk for mye. Derfor _____ frisk.

Han bestilte time hos legen fordi _____ frisk.

Han bestilte time hos legen, for _____ frisk.

Han ville ikke gå til legen selv om _____ frisk.

Han trente mye. Likevel _____ frisk.

Tekstsammenbindere

Uttrykk	Grammatisk klasse	Setningstype	Inversjon?	Eksempel
Defror	Adverbial	Hovedsetning (ikke etter verbet)	+	Jeg er syk. Derfor kommer jeg ikke i dag
Fordi	Subjunksjon	Leddsetning (ikke foran verbet)	-	Jeg kommer ikke i dag fordi jeg er syk.
For	Konjunksjon	Hovedsetning (ikke etter verbet)	-	Jeg kommer ikke i dag for jeg er syk.
Siden	Subjunksjon	Leddsetning (ikke foran verbet)	-	Siden jeg er syk, kommer jeg ikke i dag. Jeg kommer ikke i dag siden jeg er syk.
På grunn av + substantiv	Preposisjon	Hovedsetning (ikke etter verbet)	+	På grunn av været kommer jeg ikke i dag. Jeg kommer ikke i dag på grunn av været.
På grunn av at...	Subjunksjon	Leddsetning (ikke foran verbet)	-	På grunn av at det regner, kommer jeg ikke i dag. Jeg kommer ikke i dag på grunn av at det regner.
Av den grunnen...	Preposisjonsfrase	Hovedsetning	+	Han var syk. Av den grunnen kom han ikke på jobb.
Årsaken til + substantiv	Preposisjon	Hovedsetning		Årsaken til forsinkelser er dårlig vær.

Årsaken til at....	Subjunksjon	Leddsetning	-	Årsaken til at det er store forsinkelser er dårlig vær.
Hvis	Subjunksjon	Leddsetning	-	Hvis det ikke regner, går vi en tur.
I tilfelle	Subjunksjon	Leddsetning	-	I tilfelle det ikke regner, går vi en tur.
Likevel	Adverbial	Hovedsetning	+	Han var syk. Likevel gikk han på jobb.
Selv om	Subjunksjon	Leddsetning	-	Selv om han var syk, gikk han på jobb.
Til tross for + substantiv	Preposisjon	Hovedsetning	+	Til tross for været går vi en tur.
Til tross for at...	Subjunksjon	Leddsetning	-	Til tross for at det regner, går vi en tur.
I motsetning til	Preposisjonsfrase	Hovedsetning	+	I motsetning til deg, liker jeg ikke å gå på ski.
Deretter	Adverbial	Hovedsetning	+	Vi var på kino. Deretter var vi på restaurant.
Etterpå	Adverbial	Hovedsetning	+	Vi var på kino. Etterpå var vi på restaurant.
Etter + substantiv	Preposisjon	Hovedsetning	+	Etter kino gikk vi på restaurant.
Etter at...	Subjunksjon	Leddsetning	+	Etter at vi hadde vært på kino, gikk vi på restaurant.

Etter + infinitiv	Preposisjonsfrase	Hovedsetning	+	Etter å ha vært på kino, gikk vi på restaurant.
Så = (etterpå)	Adverbial	Hovedsetning	+	Først var vi på kino, så var vi på restaurant.
Så = (derfor, følge)	Konjunksjon	Hovedsetning (ikke etter verbet)	-	Jeg må være hjemme før kl.9, så jeg kan ikke vente lenger.
Så = (slik at, formål)	Subjunksjon	Leddsetning (ikke foran verbet)	-	Jeg tar en tidlig buss, så jeg ikke kommer for sent.

Oppgave 5: Bind setningene sammen ved hjelp av følgende uttrykk:

1. De vant i lotto. De kjøpte leilighet. 2. Han kommer ikke på jobb. Han er ikke frisk.
- Derfor:
 - Fordi:
 - For:
 - Siden:
 - På grunn av:
 - Årsaken til:

Oppgave 6:

En oppgave om ordstilling – sett ordene i parentes i riktig rekkefølge i setningene

fra artikkelen til Marit Spurkland (1994). Hvorfor skal vi lese bøker for barn?
Debattserien for barnehagefolk, 2/94.

Av og til (jeg - lurer) på om litteraturformidlere i barnehagen vet hva (de - gjør) når (de - formidler) bøker til barn. Av og til (det - slår) meg at (man - bruker - kanskje primært) bøker for å holde barna i ro, eller fordi (det - er) en del av barnehagens rituale. Av og til (jeg - lurer) på om (den voksne formidleren i barnehagen - har - lest - overhodet) boka som leses. Av og til

(jeg - gremmer) meg over at (ikke - barnehagene - har nyorientert) seg i litteraturens jungel - og av og til (jeg - gremmer) meg over at (de - har - investert) penger i emnebøker med liten litterær og kunnskapsmessig verdi.

Det har vært hevdet at (de litterære mønstre i seg selv - gir) lesere og lyttere en ballast med på veien, som (man - tenker - i utgangspunkt - ikke) over. (Alle fortellinger - er) grovt sett bygd over samme lest: innledning med etablering av problemstilling, midtparti hvor (handlingen - utvikler seg) på mer eller mindre komplekse måter, og en avslutning hvor (trådene - samles). (Det - ligger) en forventning om logikk og konsekvens i en fortelling: (ting - henger) sammen, (ting - avhenger) av hverandre. Kanskje (det - er) slik at (et barn som har fått mange fortellinger - utvikler) en form for kompetanse til å se mønstre og sammenhenger i tilværelsen rundt seg også? I så fall (de - får) med seg en viktig egenskap som vil hjelpe dem når (de - forsøker) å analysere og forstå verden. Det hevdes at (barn - lever) i en fragmentarisert og oppstykket verden, hvor (det - er) vanskelig å få tak i de ulike sidene av tilværelsen. (Barnebøker - gir) oversiktelige verdensbilder, som blir helhetlige og lette å orientere seg i, og som (vil - sannsynligvis) lette barnets forståelse av virkelighetens verden.